

Fruinprijs 2019

Dit jaar waren het er niet minder dan 13 genomineerden. Ik zal ze allemaal kort noemen, zodat jullie ook een idee krijgen van de variëteit aan onderwerpen. Ik zal ze noemen in chronologische volgorde van dat onderwerp.

Vier van de dertien scripties gaan over de klassieke oudheid. Zak Zupans scriptie heet *Murder in antiquity* en vraagt zich af waarom mensen in de klassieke oudheid iets doen wat wij vreemd vinden, namelijk op een grafsteen vermelden dat de overledene was vermoord. Patricia Kret bestudeert de functie van amuletten, zo heet de scriptie ook: *Functions of amulets*, objecten die de drager bescherming zouden bieden tegen allerlei onheil. Wang Banban analyseert in zijn scriptie *Showing our grandeur* hoe de elite van Aphrodisias – een nu tot ruïnes vervallen stad in het zuidwesten van het huidige Turkije – in de monumenten die zij bouwt een eigen, en met de politieke omstandigheden veranderende stedelijke identiteit uitdrukt. Marijke Kooijman doet iets vergelijkbaars in *Anchor-shaping and Romanitas*: ze bestudeert hoe geleerden in het Oostgotische koninkrijk in de zesde eeuw na Christus de Romeinse traditie gebruikten om de nieuwe, niet-Romeinse heerschappij te legitimeren.

Dan zetten we een grote stap naar de vroegmoderne tijd, de late 16^e en vroege 17^e eeuw, met de scriptie van Willemijn Tuinstra, die onder de titel *Conscience and connections* het verhaal vertelt van Marcellus Franckenheim, de zoon van een brillenslijper uit Zutphen, wiens loopbaan als geleerde zich voorspoedig ontwikkelt tot hij iets vreemd doet, namelijk zich bekeren tot het katholicisme. Waarom, vraagt Willemijn zich af, en hoe compleet was die breuk? T.L. van der Meulen sleept ons verder naar de tweede helft van de 19^e eeuw, met *De ironische generatie*. Hij behandelt daar de Nederlandse liberale politici rondom Kappeyne van de Copello en in het bijzonder hun ironische stijl van debatteren, die hun tegenstanders vaak tot verwarring en soms tot razernij bracht. C. Smit behandelt die tegenstanders, Nederlandse conservatieve politici, in de jaren 1850 en 1860, die ook iets vreemds doen: terwijl zij eigenlijk vinden dat je het bestuur moet overlaten aan welgestelde mannen, stemmen zij aan het einde van die periode toch in met de uitbreiding van het kiesrecht. Waarom? Het antwoord zit opgesloten in de titel: *'Er is in het volk een hooger logica'*. Dat idee staat enigszins op gespannen voet met het onderwerp van de scriptie van Pieter Bart, eveneens een citaat: *'Bent U uitgehamerd, mijnheer de voorzitter?'* Hij behandelt een serie tamelijk onaangepaste Nederlandse gemeenteraadsleden die in het Interbellum werden verkozen namens partijen die vooral wilden aantonen dat de democratie onzin was, en zich daar ook naar gedroegen. Hoe ging men daar mee om?

Minder vrolijk is het onderwerp van Rivka Otten, die in *Gareth Jones: reviled and forgotten*, het verhaal vertelt van een Britse journalist, die begin jaren dertig ontdekte dat in de Oekraïne een verschrikkelijke hongersnood heerste, maar daarvoor weinig geloof of dankbaarheid oogstte. Waarom, vraagt ze zich af, wilde men dat niet horen? In *The Loyal Jews of the British Empire* gaat ook over onrecht, namelijk het onrecht van kolonialisme en racisme. Joshua Alston en vraagt zich af hoe Joden – die toch ook ervaring hadden met racisme - in het Britse gemenebest zich daartoe verhielden. Dorien Kuipers neemt een onderwerp bij de kop dat opnieuw actueel is, namelijk de verdeling van vluchtelingen over Europa. Toen het niet ging om Syriërs, zoals nu, maar om Hongaren, in 1956, ging die verdeling een stuk soepeler, zo blijkt uit haar scriptie getiteld *The refugee race*. Laurian Kuipers heeft het ook over vluchtelingen. In *You cannot hide your sexual orientation; you then hide your entire self*, analyseert zij de tamelijk moeizame erkenning van homosexualiteit als grondslag voor de vluchtelingenstatus in de jaren tachtig in Nederland. En voor het geval u zich nog zorgen maakt over inclusiviteit: de laatste scriptie, van Edurne de Wilde, behandelt onder de titel *Between perceptivity and selective blindness* het optreden van allochtone typetjes in Nederlandse komische televisieprogramma's. Wat, vraagt ze zich af, is de boodschap van de sketches waarin zij voorkomen? Wie bedenkt dat een van die types Oboema uit Jiskefet is, snapt dat het nog niet zo eenvoudig is daar chocola van te maken.

Dat kan dus allemaal: van grafstenen van moordenaars tot Oboema – het is allemaal geschiedenis.

Uit deze rijkdom heeft de jury na rijp beraad, uiteraard, een winnaar weten te destilleren, namelijk Patricia Kret, met haar scriptie *Functions of amulets: the power of objects in the ancient world*, die zij schreef onder begeleiding van Kim Beerden.

Haar scriptie is een systematisch onderzoek naar de krachten die men in de Grieks-Romeinse oudheid toeschreef aan amuletten. Net als in veel andere culturen werden ook in de oudheid aan allerlei objecten helende en kwaad afwerende krachten toegeschreven. Patricia heeft onderzocht hoe dit werkte. Wat voor soort objecten zijn amuletten nou eigenlijk? Waarom gebruikte men ze? Hoe werd zo'n amulet gemaakt en gebruikt? Waaraan ontleenden ze hun kracht? Welke rol speelden ze in rituelen?

Patricia heeft een groot aantal papyri uit het Egypte van de eerste eeuwen van onze jaartelling gebruikt om het culturele systeem waarbinnen deze amuletten werden gemaakt en gebruikt in kaart te brengen. Ze laat zien dat mensen die amuletten gebruikten omdat ze bang waren voor ziekte en boze krachten, maar ook conflicten met anderen. En ze laat zien dat naar het gevoel van de gebruikers het niet zozeer ging om het uiterlijk van die amuletten, maar om de rituelen waarmee ze werden vervaardigd – die gaf ze hun kracht. Die kracht verschafte de drager een soort beschermende cirkel – de scriptie laat goed zien dat deze notie van 'encirclement' een breder kenmerk van de Grieks-Romeinse rituele cultuur was. Zo bedrijft deze scriptie mentaliteitsgeschiedenis waarin gewone mensen met hun alledaagse angsten en overtuigingen centraal staan en past ze goed in de groeiende aandacht van historici voor de leefwereld van gewone mensen.

De jury was bijzonder onder de indruk van de aanpak die breed is, zowel in tijdperiode als in methodologie, maar ook precies, welomschreven en theoretisch onderlegd. Voeg daarbij de heldere argumentatie en aantrekkelijke schrijfstijl en Patricia Kret verdient de Fruinprijs 2019.